

Angående promemorian Ds 2021:11

Kontakt nätet – riksorganisation för ideella kulturföreningar lämnar följande yttrande:

Kontakt nätet ställer oss mycket tveksamma till promemorian och dess förslag nuvarande form och tillstyrker inte förslagen i 4.1 och 4.2, så som de formulerats.

Kontakt nätet instämmer i analysen att Statens musikverk inte verkar uppnått syftet som beskrivs för Musikplattformen. Däremot ställer vi oss tveksamma till att intentionerna i sig inte kan uppnås av Statens musikverk. Det som verkar varit det svåra i att uppnå målen verkar av promemorian att döma vara det sätt som Musikplattformen arbetat inom de givna ramarna som tilldelats. Detta säger alltså inte vad som skulle kunna hända om uppdragsramarna skulle förändras och därmed möjligheterna för plattformen att anta andra arbetssätt och stödformer. Det finns i princip ingenting i förslaget som talar för att de resurser som förs över från Statens musikverk kommer resultera i något bättre för musiklivet.

Kontakt nätet anser inte att Kulturrådet i nuläget som aktör vare sig har tillräcklig kunskap om musiklivet eller de i promemorian beskrivna förutsättningarna för att stötta musiklivet som motiverar att de skulle kunna hantera ett stöd bättre än Statens musikverk. Under coronakrisen har Kulturrådet inte haft beredskap för att möta musiklivet och förenklat formulerat uttryckt att de förvånats över dess omfattning, vilket indikerar att de inte haft varken den utblick och kunskap om musiklivet eller de goda förutsättningar som beskrivs i promemorian.

Den funktion som föreslås inrättas i 4.1 riskerar att ytterligare fördjupa redan existerande klyftor och ojämlikheter det fria musiklivet emedan den övergripande inriktningen för Kulturrådets uppdrag i nuläget och i grunden inte är formad för att möta samtidens behov. Den nuvarande stödgivningen och dess former lämnar mycket att önska och promemorian lyfter inte denna problematik. Om det är för att problematiken är okänd så vittnar det än mer om kunskapsbrister i de kulturpolitiska struktuerna kring musiklivets villkor.

Förslagen i 4.1 och 4.2 innebär en omflyttning och inte i sig en förstärkning men retoriskt framställs förslaget som en förstärkning av Kulturrådet. Kontakt nätet delar inte bilden av att det finns en tydlig efterfrågan av en samlad nationell struktur som beskrivs och instämmer inte med att det nödvändigtvis behövs ytterligare statliga insatser utöver renodlad bidragsgivning.

De främjandefunktioner som beskrivs i förslaget under 4.1 ger en underton av att staten via Kulturrådet ska vara mer central och styrande, vilket inte rimmar med idén om ett fritt musik- och kulturliv. Kunskap och stöttning ska finnas från myndigheten, där kunskapssökandet behöver vara av en art som omfattar hela kulturlivet och inte som nu, en förutbestämd del av kulturlivet som ryms i en utdaterad kulturpolitisk definition som begränsar stödmöjligheter för stora delar av det faktiska kulturlivet, vilket då inkluderar musiklivet.

Det behövs inte en statlig främjande instans som har åsikter om vad som är kultur eller inte i kombination med styrning av medel. Det behövs stödgivning som möjliggör för det fria musiklivet att verka under hållbara och långsiktiga förutsättningar. Detta rimmar såväl med de kulturpolitiska målen i sig som med ett samhälle där staten inte styr konsten och kulturen.

Kontaktnätet anser att Kulturrådet har misslyckats med att skapa goda långsiktiga förutsättningar för ett levande musikliv i Sverige. Ett tydligt bevis är bristen på nya infrastrukturer i form av riksorganisationer för kultur, då nästan inga tillkommit de senaste 10 åren, trots att musiklivet utvecklats med hisnande fart. Det är ett tecken på kulturpolitisk stagnation och inte på att det råder goda förutsättningar. Möjligen går det mena på att Kulturrådet ger goda förutsättningar för redan etablerade aktörer att fortsätta verka, men i sig borgar det inte för ett kulturliv för alla. Det finns inget hinder i att behålla och fortsätta stötta befintliga aktörer. Problemet är bristen på förnyelse och nytillskott, vilket borde kunna identifiera om frågan ställs till en utomstående utredare som inte utgår från att endast studera det som ryms inom Kulturrådets befintliga ramar, vilket varit ett tillvägagångssätt som tyvärr kännetecknat de flesta kulturpolitiska utredningar. Till och med Kulturrådet själva avgränsar sin rapport om arrangörer till detta fält trots att uppdraget i sig var bredare formulerat.

Kontaktnätet anser alltså att Kulturrådet inte har en tillräckligt "god överblick över musikområdet" och "god överblick över musikens förutsättningar runt om i landet". Därför avstyrker vi förslaget i dess nuvarande utformning. Om förslaget i stället identifierat behovet av en bättre överblick hade vi mer troligt tillstyrkt det.

Vidare anser Kontaktnätet angående 4.1 att Kulturrådet ska inte avgöra vad som är kulturpolitiskt värdefull utveckling inom musikområdet. Det ska musiklivet själva göra och forma. Kulturrådet ska heller inte styra export, arrangörskunskap och kompetensutveckling mer än absolut nödvändigt.

Kontaktnätet anser att promemorian saknar väl underbyggd argumentation om hur de föreslagna förändringarna ska medföra förbättringar och efterlyser i sammanhanget en konsekvensanalys som tar hänsyn till effekterna för det fria musiklivets aktörer och framför allt för de infrastrukturer i musiklivet som till stor del upp bärs av ideellt organiserade aktörer.

Kontaktnätet avstyrker som sagt även 4.2 och förordar inte att föra över medlen till Kulturrådet enligt 4.2. Modellen med projektstöd och verksamhetsbidrag som tillämpas i nuläget har stora brister och blir i sig inte bättre av att mer medel tillförs. Det som saknas är strukturella och organisatoriska stöd som är förutsägbara, transparenta och tydliga, det vill säga som borgar för en trygg utveckling för musiklivets aktörer som gör det möjligt att göra långsiktiga satsningar som utvecklar musiklivet i hela landet. I nuläget är verksamhetsstöden kortsiktiga (besked ges innevarande år) och besluten är godtyckliga och inkonsekventa. Vidare behöver stöden vara utformade så att de möter reella behov hos aktörerna. MYKA och NOD har pekat ut betydelsen av det fria och ideella strukturerna och vikten av att dessa infrastrukturer finns för att nå de kulturpolitiska målen.

Kunskapen om musiklivet finns framför allt hos musiklivet. Det är tilliten till musiklivets aktörer som behöver förstärkas, snarare än styrning och kontroll av desamma. Kulturrådet ska inte vara styrande, det ska vara stöttande. Kulturrådet ska söka och välkomna kunskap för att utveckla kulturlivet, inte som nu upprätthålla utdaterade idéer om vad ett kulturliv ska vara.

Förslag

Kontaktnätet föreslår därför att medlen från Musikplattformen reserveras för att uttryckligen satsas på det fria och ideellt organiserade kulturlivet, ett område som sedan länge varit gravt underprioriterat och underskattat i kulturpolitiken. Företrädesvis införs en modell som främjar rena

organisationsstöd av långsiktig karaktär. Kontaktnätet stöder idén om att en myndighet, antingen Musikverket eller Kulturrådet, ges ett sådant uppdrag.

Risker med centralisering av alla medel

Kontaktnätet vill i sammanhanget också lyfta vikten av att inte lägga alla ägg i samma korg i stödsystemen. I sig borgar det inte för den mångfald som de kulturpolitiska målen efterlyser.

Sett till hur Kulturrådets nuvarande bidragsgivning fungerar eller snarare inte fungerar ger det ingen trygghet i att förändringen kommer leda till något bättre. Musiklivets egna strukturer, framför allt de fria och ideellt organiserade, har både kunskap och rätt förutsättningar för att främja utvecklingen. Resurser och tilltro är det som saknas, vilket kan åtgärdas.

Risken finns även att en total centralisering av medel som föreslås serverar en struktur som kan missbrukas av exempelvis antidemokratiska krafter i politiskt ledande position och användas för att styra viktiga delar av musiklivet. Detta bör beaktas och utvärderas mer grundligt.

Kulturrådets funktioner

Kulturrådet har inte stärkt strukturerna långsiktigt utan om något snarare successivt de senaste åren minskat stöden till de fria och ideella strukturerna, riksorganisationerna, samt även aktivt avvecklat fungerande turnémodeller och framställt dessa som oönskade enligt deras referensgrupp.

I perspektivet framhålls från Kulturrådets sida ofta argumentet att stöden till vissa inte minskat utan varit desamma. Detta rimmar illa med musiklivets utveckling, vilket ökat i ett avsevärt högre tempo och där stödgivningen inte hängt med. Resultatet blir att stöden inte utvecklas i paritet med tillväxten. Parallellt med det står många aktörer utan adekvata stöd och står och faller med oförutsägbara och i vissa fall rent godtyckliga beslut. Föga vittnar om att Kulturrådet har för avsikt att förändra denna riktning och istället främja en utveckling för flera av de fria musiklivets egna och demokratiskt formade strukturer. Det är en stor anledning till varför Kontaktnätets förtroende för Kulturrådets förmåga att förvalta det uppdrag som promemorian beskriver är lågt.

Kulturrådet har inte haft en fullgod utblick över musiklivet i stort innan pandemin, vilket Kulturrådets GD själv indirekt instämt i. Kulturrådet var inte beredda på det söktryck som uppstod i krisstöden och har även i flertalet andra fall uttryckt att de förvånades över hur omfattande musiklivet faktiskt är. Exempelvis uttryckte Kulturrådets kommunikator i gruppsamtal med Ax i juni 2021 att de i och med pandemin förstått hur viktiga de privata aktörerna är för att nå ut och hur viktigt det ideella aktörerna är för att nå de kulturpolitiska målen. Det är anmärkningsvärt att det ska krävas en pandemi för att Kulturrådet ska få en aha-upplevelse om musiklivets komplexitet. Då ska tilläggas att denna bild som beskrivs från Kulturrådets sida endast utgår från de som faktiskt sökt krisstöden, där det också finns stora mörkertal i förhållande till det svenska musiklivet som helhet.

Musikverket som alternativ?

Kontaktnätet anser inte att Statens musikverk utgör en bättre struktur för stöd för våra områden än Kulturrådet, men det blir tyvärr något av resonemang över vad som är det minst dåliga, snarare än vad som blir det bästa. Ingen av de båda myndighetsstrukturerna har visat sig ha önskad kunskap om våra fält och effekterna av stöden för våra områden lämnar mycket att önska i båda strukturer.

Med det sagt kan Kontaktnätet däremot hävda att det kan vara högst relevant att se över förändringar och omfördela de medel som nu riktas via Musikplattformen, men det måste vara tydligt vilka problem som ska lösas och hur, vilket förslagen inte konkretiserar i någon egentlig utsträckning.

Kontaktnätet uppfattar inte att Musikplattformen tillfört några större värden för våra områden under det gångna decenniet. Sett till den kvarts miljard som delats ut har väldigt lite tillförts som stärker det oerhört breda fält av aktörer som ryms inom Kontaktnätets område, ett område som förenklat kallas "rock och pop" men som rymmer en enorm mångfald. Vad detta beror på är däremot inte lätt att peka på, då Musikplattformens resultat troligen speglar en dysfunktionell stödstruktur i stort, vilket gör att det är svårt att skylla Musikplattformens tillkortakommanden på Statens musikverk rakt av.

De praktiska förutsättningarna för att kunna erhålla medel från Musikplattformen är också starkt begränsade och svåra för många aktörer att söka och få i praktiken. Stöden är kortsiktiga av sin art. Stödformerna bygger på kriterier som är svåra för många aktörer att uppnå, i synnerhet regional medfinansiering, vilket i sin tur beror på en icke fungerande kultursamverkansmodell. Dvs det kan vara ett moment 22 som uppstår som hindrar aktörer för att söka och få medel. Detta är ett exempel och det kan finnas många fler strukturella hinder som gör att färre söker dessa stöd.

Bristen på stöd till de områden som bl.a. Kontaktnätet företräder kräver alltså en djupare analys men rent krasst kan vi konstatera att Musikplattformen i nuvarande form inte tillför stora värden för våra områden i förhållande till de statliga resurser som sammantaget förmedlas via plattformen. Kontaktnätet ställer sig därför positiva till att dessa medel kan föreslås omfördelas på andra sätt som kanske kan få bättre effekt. Däremot tror vi inte på promemorians nuvarande förslag som metod.

Gällande kulturpolitisk utveckling och förutsättningar för de fria och ideellt organiserade aktörernas inom musiklivet

Det är anmärkningsvärt att i de kulturpolitiska målen i sig används inte ordet professionell, men begreppet förekommer som avgränsning i en vidare utveckling av vilka som omfattas av analysen och gentemot vilka som insatser ska ske. Det talas i promemorian om vikten av målen, exempelvis allas delaktighet men bakom raderna går det utläsa att i praktiken åsyftas inte alla utan den del som anses tillhöra det professionella musiklivet, snarare än de som utgör det professionella musiklivet i realiteten.

Vi vill i sammanhanget även verkligen understryka att det i kulturpolitiken även saknas perspektiv på den dimension som utgörs av det ideellt organiserade delarna av kulturlivet i allmänhet och musiklivet i synnerhet. Det är många aktörer i det fria musiklivet som är ideellt organiserade och som är högst relevanta för det som i kulturpolitiken definieras som det professionella fältet. Tyvärr görs ofta medvetna eller omedvetna felslut där begreppet ideell ses som synonymt med begreppet amatör och begreppet professionell har blivit en gatekeeping-funktion i ett exkluderande kulturpolitiskt landskap.

Att vara ideellt organiserad är inte detsamma som amatörkultur. Ideell är i sammanhanget en form för organiserande som framför allt handlar om organisationens syfte, vilket står i motsatsförhållande till kommersiellt syfte. En ideell insats är en icke avlönad insats, vilket inte i sig säger något om kvalitet. Amatör är i sammanhanget en beskrivning av en status på engagemanget och

amatörbegreppet blir desto mer problematiskt då det ställs mot begreppet professionell som i kulturlivet har en koppling till ett luddigt kvalitetsbegrepp. Att vara professionell handlar i grund och botten om att vara yrkesverksam. Det vill säga: ideella strukturer kan och är viktiga för att kunna ge uppdrag till de yrkesverksamma, de professionella utövarna. Ideella strukturer kan ha hög kvalitet i verksamheterna och även i sig vara professionella, vilket inte står i motsats till ett ideellt syfte för organisationen.

De ideella strukturerna är en viktig del av musikalivet och kulturlivet i stort men det är ett område som sedan länge är kroniskt underfinansierat. De ideella strukturerna är en vital del av arrangörsleden och en viktig del av stödstrukturerna för utövare, såväl professionella som de som förväntas växa och bli det. CAKO-stödet har varit i princip oförändrat (nästan helt när man ser inkluderar de beslut som skett i särskild ordning) över en period på 10 år och få nya organisationer har tillkommit under perioden som promemorian belyser. I sammanhanget har de få nya som tillkommit inte fått vare sig adekvat tilldelning eller konsekvent sådan. Inom stödformen ges ett fåtal aktörer en adekvat nivå som ger förutsättningar för att ens kunna driva en rikstäckande verksamhet. Majoriteten av sökande har det inte och de som beviljas stöd ges inte sådana förutsättningar. Inga medel har tillskutits modellen, få nya aktörer har tillkommit och inga nya aktörer har getts adekvata förutsättningar att verka under den tioårsperiod som analysen i promemorian ser till. Detta är en del av analysen som är frånvarande. Samtidigt pekar MYKA ut att civilsamhället är nyckeln för att nå det kulturpolitiska målet om allas delaktighet. Kulturrådet väljer att inte agera här vilket är anmärkningsvärt då det som behövs rör sig om c:a 10 mkr i förstärkning för att åtminstone möta behoven från de sökande. Om detta inte hittills gått lösa så öppnar denna promemoria för en lösning, vilket skulle tillföra mångfald och utveckla musikalivet på ett sätt som skulle generera långt större värden och effekter över tid.

Förutsättningar för de ideellt organiserade infrasstrukturerna i musikalivet att utvecklas är i nuläget minst sagt begränsade, för att inte säga starkt hämmade av stödsystemen. Att detta inte ens är en tydlig del av analysen vittnar om att Kulturdepartementet inte identifierat de på riksnivå ideellt organiserade aktörerna inom musikalivet som relevanta, vilket i sig är anmärkningsvärt. Om departementet med promemorian verkligen vill främja utvecklingen för musikalivet finns en ypperlig möjlighet att rikta dessa medel till att förstärka dessa sedan länge i stödgivningen eftersatta strukturer och stärka tillväxten av nya, dynamiska, obundna och utmanande krafter. I klartext: Kontaktnätet föreslår som tidigare beskrivits att medlen från Musikverket riktas till att stärka ideellt organiserade aktörer på riksnivå med långsiktiga stöd som möjliggör utveckling av musikalivet på musikalivets egna villkor. Detta rimmar om något med principen om armlängds avstånd och med de kulturpolitiska målen, framför allt kring allas delaktighet.